

Отже, правильно організований і проведений шкільний аналіз епічних творів буде максимально сприяти активній пізнавальній роботі учнів на уроці, глибокому засвоєнню тексту, оволодінню різними засобами читання, що істотно впливатиме на якість літературної освіти учнів, розвиток їхньої інтелектуальної сфери і підвищення культури читання.

Висновки... Таким чином, методична наука за час свого існування вирішила багато актуальних питань вивчення епічного твору, але вчителі породжують пошуки, що відповідають умовам нового часу, оскільки проблема шкільного аналізу епічних творів вимагає подальшого наукового обґрунтування. Художній твір потребує всебічного підходу до його розгляду. Це зумовлюється специфікою літератури як виду мистецтва і тими завданнями, які необхідно розв'язати вчителю в процесі вивчення літератури.

“Вивчити художній твір – значить не тільки зрозуміти конфлікт, покладений у його основу, розібратися в сюжеті, у системі образів. – говорив Т.Беленький. – Це значить з'ясувати у кінцевому результаті концепцію життя, яка визначає конфлікт, сюжет, розстановку дійових осіб, тон оповіді, вибір зображувально-виражальних засобів, завдяки якій ми можемо судити про дійсність, відображену в художньому творі, і про особистість письменника, його погляди, смаки, пристрасті”[1, с. 20].

Література

1. Беленький Т.И. Приобщение к искусству слова / Т.И.Беленький. – М. : Просвещение, 1990. – С.19-28.
2. Бугайко Т.Ф. Навчання і виховання засобами літератури: [навч.посіб.] / Т.Ф.Бугайко, Ф.Ф.Бугайко – К. : Радянська школа, 1973. – 174 с.
3. Бугайко Т.Ф. Українська література в середній школі. Курс методики / Т.Ф.Бугайко, Ф.Ф.Бугайко. – [2-ге вид., доп. й переробл.]. – К. : Рад.школа, 1962. – 392 с.
4. Захарова В.А. Аналіз поетичного твору у школі: навч. посіб. для студентів філологічного факультету, вчителів шкіл / В.А.Захарова. – Суми : сумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2005. 132 с.
5. Марко В....І вічна таїна слова (шляхи аналізу художнього твору в середній школі) // ...І вічна таїна слова: Аналіз великого епічного твору: Посібник для вчителя / В.П.Марко, Г.Д.Клочек, В.Є.Панченко та інші. – К. : Рад. школа, 1990. – С.5-20.
6. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах. Підручник / Л.Ф.Мірошніченко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 432 с.
7. Ситченко А.Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу / А.Л.Ситченко. – К. : Ленвіт. – 2004. – 110 с.
8. Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція / Г.Л.Токмань. – К. : Міленіум, 2002. – 320 с.

Анотація

У статті розглядається проблема шкільного аналізу епічних творів. Розкриваються погляди методистів на етапи роботи з епічним твором та традиційні шляхи його аналізу.

Аннотация

В статье рассматривается проблема школьного анализа эпических произведений. Раскрываются взгляды методистов на этапы работы с эпическим произведением и традиционные пути его анализа.

Summary

The article focuses on the problem of school analysis of the epic works. There are disclosed the views of Methodists on the steps of learning the epic work and traditional ways of its analyzing in the article.

Ключові слова: аналіз, літературознавчий аналіз, шкільний аналіз, епічний твір, шляхи аналізу, етапи роботи.

Ключевые слова: анализ, литературоведческий анализ, школьный анализ, эпическое произведение, пути анализа, этапы работы.

Key words: analysis, literary analysis, school analysis, epic work, ways of analyzing, steps of learning.

Подано до редакції 16.10.13.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц.Гоголь Н.В.

УДК 373.3.02:613(043,3)

© 2013

Дудко С.Г.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ФОРМУВАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Покращення стану здоров'я учнів під час навчання в школі є досить актуальною проблемою. Як засвідчують засоби масової інформації, тільки на Полтавщині під час проведення профілактичних оглядів 110,7 тисяч учнів початкових класів, проведених в 2012 році, зафіксовано порушення опорно-рухового апарату у 16% учнів; кишково-шлункового тракту – 14,5%; захворювання органів зору – 11% [10]. Аналіз причин, що призводять до погіршення здоров'я молодших школярів, дав можливість виявити ряд негативних чинників, які впливають на стан здоров'я учнів, одним із яких є розумове перевантаження.

Напружене розумове навантаження в школі та перевантаження домашніми завданнями не дають змогу дитині в повному обсязі реалізувати свої потреби в руховій активності, що в кінцевому рахунку призводить до гіподинамії, яка призводить до виникнення чисельних хвороб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Аналіз змісту Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти показує, що проблемі збереження здоров'я молодших школярів, створення здоров'язбережувального середовища приділено особливої уваги. Зазначено, що здоров'язбережувальні підходи планується реалізовувати через освітню галузь "Здоров'я і фізична культура", метою якої є формування здоров'язбережувальної компетентності шляхом набуття учнями навичок збереження, зміцнення, використання здоров'я та дбайливого ставлення до нього, розвитку особистої фізичної культури.

Формулювання цілей статті... Метою статті є розкриття сутності здоров'язбережувальної компетентності учнів початкових класів та обґрунтування особливостей її формування змістом освітньої галузі "Здоров'я і фізична культура".

Виклад основного матеріалу дослідження... У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти зазначено, що пріоритетним напрямом розвитку освіти є покращання впливу навчально-виховного процесу на стан здоров'я учнів, що забезпечується [5]:

- наступністю змісту дошкільної та початкової загальної освіти;
- особистісно-орієнтованим підходом в навчально-виховному процесі початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів;
- формуванням ключових компетентностей учнів початкових класів, зокрема здоров'язбережувальної;
- використанням здоров'язбережувальних технологій;
- екологічною спрямованістю освіти;

Молодший шкільний вік – особливий період розвитку дитини. Він відрізняється з одного боку, інтенсивним зростанням і розвитком дитячого організму, а з іншого, незрілістю, низькою опірністю до несприятливих дій зовнішнього середовища. Останнє пояснюється віковими особливостями структури і функції ендокринних залоз, обміну речовин, функціонального стану вісцелярних систем і механізмів регуляції [6]. Дитина народжується з певними успадкованими біологічними властивостями, включаючи і особливості протікання нервових процесів. Ці особливості складають основу для подальшого фізичного розвитку. Значну роль при цьому відіграють навколишнє природне середовище, навчання та виховання дитини [1-4; 6].

У дітей молодшого шкільного віку продовжується розвиток скелета. Тому батьки і педагоги повинні уважно стежити за тим, щоб дитина правильно сиділа і частіше рухалася, попереджаючи таким чином виникнення деформацій хребта. Адже, при порушенні постави, особливо в період активного росту організму, погіршується діяльність органів дихання, кровообігу, травлення, а також рухового апарату. Дитина швидко втомлюється, у неї з'являються, головні болі [7].

У зв'язку з цим необхідно своєчасно стимулювати протікання нормального природного процесу фізичного розвитку дитини. Особливе значення при цьому має використання засобів фізичної культури в цілях зміцнення здоров'я і вдосконалення міжсистемних зв'язків організму. Задля цього необхідно передбачити в навчально-виховному процесі:

- формування в учнів знань про здоров'я, здоровий спосіб життя, безпечну поведінку, фізичну культуру, фізичні вправи, взаємозв'язок організму людини з природним і соціальним оточенням;
- формування та розвиток навичок базових загально-розвивальних рухових дій;
- розвиток в учнів активної мотивації дбайливо ставитися до власного здоров'я і займатися фізичною культурою, удосконалювати фізичну, соціальну, психічну і духовну складові здоров'я;
- виховання в учнів потреби у здоров'ї, що є важливою життєвою цінністю, свідомого прагнення до ведення здорового способу життя; розвиток умінь самостійно приймати рішення щодо власних вчинків;
- набуття учнями власного здоров'язбережувального досвіду з урахуванням стану здоров'я;
- використання у повсякденному житті досвіду здоров'язбережувальної діяльності для власного здоров'я та здоров'я інших людей.

Здоров'язбережувальна компетентність, як ключова, формується на міжпредметному рівні за допомогою предметних компетенцій з урахуванням специфіки предметів та пізнавальних можливостей учнів початкових класів.

За базовим навчальним планом освітня галузь "Здоров'я і фізична культура" реалізується навчальними предметами "Основи здоров'я"(1 год.) та "Фізична культура"(3 год.). Змістові лінії «Здоров'я людини», «Фізична складова здоров'я», «Соціальна складова здоров'я», «Психічна і духовна складові здоров'я» в Державному стандарті поєднані в дві змістові лінії: «Здоров'я» і «Фізична культура»[5].

Змістова лінія «Здоров'я» містить в собі розділи:

- Здоров'я людини;
- Фізична складова здоров'я;
- Соціальна складова здоров'я;
- Психічна та духовна складові здоров'я.

Змістова лінія «Фізична культура» містить розділи:

- Основи знань з фізичної культури;
- Рухова діяльність: культура рухів з елементами гімнастики; пересування, вправи з м'ячем; стрибки; туризм.

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів не передбачають здачу обов'язкових нормативів, які б були складені на основі врахування стану здоров'я кожної дитини. Здоров'язбережувальна компетентність формується шляхом вивчення предметів освітньої галузі "Здоров'я і фізична культура" і передбачає оволодіння учнями відповідними компетенціями [5].

Формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки здійснюється в рамках курсу "Основи здоров'я" та інтегрується частково у змісті всіх предметів інваріантної та варіативної складових типових навчальних планів. Зміст освітньої галузі „Здоров'я і фізична культура” за новим Державним стандартом початкової школи викладено у навчальній програмі для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання для 1-4 класів «Основи здоров'я» (авт. Т.Є.Бойченко, Т.В.Воронцова, О.В. Гнатюк, С.В.Гозак, О.Л. Москаленко, В.Т. Савченко), та підручниках «Основи здоров'я» (авт. О.Гнатюк).

У навчальній програмі з основ здоров'я з метою формування здоров'язбережувальної компетентності зміст та вимоги до навчальних досягнень учнів сформовано на діяльній та ціннісній основі. Зміст навчального матеріалу наскрізних тем "Соціальна складова здоров'я" та "Психічна і духовна складова здоров'я" доповнено актуальними темами, спрямованими, зокрема, на спонукання учнів до самостійного прийняття рішень; практичні роботи спрямовані на моделювання поведінки учнів.

У процесі навчання учитель керується підручником, бо він конкретизує навчальну програму, показуючи, яке змістове наповнення має бути у кожній із тем. Зміна цілей і цінностей сучасної освіти, яка відбувається останнім часом, засвідчує потребу у новому розумінні педагогами ролі здоров'я в організації навчально-виховного процесу, оцінці його результативності. Це знайшло відображення в підручниках «Основи здоров'я» (авт. О.В. Гнатюк) для 1-2 класів початкової школи [8], за якими учні початкових класів навчаються з 2012-2013 навчального року. Зміст підручників орієнтований на формування в учнів уявлень про основні складові здоров'я: фізична, психічна, соціальна, духовна. Останні взаємодіють, інтегруються, створюючи комплексне уявлення в дитини про здоров'я людини як цілісність.

Аналіз змісту підручників з курсу «Основи здоров'я» орієнтований на застосування інтерактивних методів навчання, які є ефективними і сприймаються дітьми. Знання і практичні навички здобуваються не лише з текстових пояснень, а й у процесі продуктивної діяльності: під час ігор, аналізу ситуацій, мозкових штурмів, роботи в групах, розробки проектів.

Обов'язковою умовою підручників з курсу "Основи здоров'я" є змістові й мотиваційні їх зв'язки з навчальним матеріалом інших предметів початкової школи (фізичне виховання, ознайомлення з навколишнім, трудове навчання тощо). Наскрізною лінією підручників є ідея здорового способу життя, до складових якого належить спосіб життя не лише особи, а й сім'ї, групи людей, суспільства.

Підручник «Основи здоров'я. 1 клас» (авт. О.В. Гнатюк) [8]. включає такі змістові компоненти: що таке здоров'я, фізичне, психічне, соціальне, духовне; безпека життєдіяльності. Враховуючи не сформованість у першокласників навичок читання, інформаційна функція змісту представлена в підручнику дуже економно. Як правило, це вступ до теми (1-3 коротких речення), завдання до малюнків. Завдання, правила, поради сформульовані особистісно зорієнтованим спонукальним стилем, що заохочує дитину до співпраці. Змістове наповнення підручника покликане забезпечити ступінь необхідності та доступності навчального матеріалу, його інформаційну, мотиваційну та розвивальну функції; формування в учнів системи валеологічних знань і знань з безпеки життєдіяльності, способів діяльності; активну участь учнів у зміцненні та збереженні як свого здоров'я і життя, так й інших людей. Навчальна інформація, яку отримують учні з кожної теми, має спиратися на їхній життєвий досвід, пов'язуватись із практичним застосуванням. З цією метою у кожній темі передбачено інформаційний та практичний блоки.

Аналіз підручників «Основи здоров'я» (авт. О.В.Гнатюк) для 1-2 класів початкової школи дозволяє дійти висновку, що підручники з освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» містять завдання, спрямовані на реалізацію здоров'язберігаючої функції. Домінуюче місце серед них мають завдання на формування умінь і навичок рухової активності; кількість вправ, які б формували у молодших школярів уміння і навички раціонального харчування, в аналізованих підручниках недостатня. Підбір завдань вимагає забезпечення емоційної насиченості.

Результати проведених нами дослідження засвідчують, на недоліки, які притаманні підручникам навчального предмету «Основи здоров'я» (авт. О.В.Гнатюк): 81% учителів вказують на відсутність альтернативи вибору підручників «Основи здоров'я» після введення нових Стандартів; 54% вказують на репродуктивний характер запитань; 39% зазначає, що у навчальній книзі недостатньо завдань, які формують навички самостійної роботи; 51% респондентів переконані, що у підручниках недостатньо завдань і вправ, які формують уміння і

навички раціонального харчування, а також особистої гігієни. Щодо ступеня реалізації підручником провідних компонентів, то найбільший відсоток припадає на здоров'язбережувальний – 93%, а щодо компонентів, які найбільше реалізують здоров'язберігаючу функцію, то 85% вважає, що це навчальні завдання і вправи.

Засвоєнню змісту навчальних предметів «Основи здоров'я» та «Фізична культура» сприяють мотиваційні зв'язки з іншими предметами початкової школи, такими як «Я і Україна», «Художня праця», «Читання», «Трудове навчання». Методика викладання дисциплін, вважаємо, має базуватися на здоров'язберігаючих методиках, які допоможуть учителю втілити в навчально-виховний процес здоров'язберігаючі технології та сформувати здоров'язбережувальні компетентності.

Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів також забезпечується навчальним предметом "Фізична культура" та значною мірою залежить від організації фізкультурно-оздоровчої роботи навчального закладу. Нині суспільна функція фізичного виховання та його основна мета полягають у вихованні всебічно розвиненої, фізично здорової особистості.

При проведенні фізкультурно-оздоровчої роботи необхідно забезпечити учнів знаннями про систему гігієнічних навиків і вмінь, необхідних для нормального функціонування організму, а також норми поведінки, спрямовані на вдосконалювання навиків й умінь по догляду за самим собою, одягом, місцем проживання, своїм довкіллям; приділяти увагу дотриманню режиму дня та харчування, чергування праці й відпочинку, що сприяє попередженню виникнення шкідливих звичок, функціональних порушень у діяльності організму і захворювань; при проведенні фізкультурно-оздоровчих занять впроваджувати способи діяльності, спрямовані на підвищення рухової активності, на попередження гіподинамії, забезпечення загартовування організму.

Тому фізичне виховання учнів у школах має включати у своєму складі здоров'язбережувальні технології навчання, які безпосередньо спрямовані на зміцнення і збереження здоров'я особистостей, адже, важливим соціальним завданням є збереження, формування, зміцнення здоров'я дітей.

Вирішення проблем сучасного фізичного виховання та оздоровлення дітей початкової школи вимагає організації життєдіяльності дітей, спрямованої допомоги учням виробити свої життєві орієнтири у виборі здорового способу життя, виховати відповідальність і активність у збереженні здоров'я.

До основних напрямів оптимізації системи фізичного виховання дітей С.Ф.Цвек відносить зміну змістовного сенсу програми по фізичному вихованню, а також вдосконалення старих і створення нових організаційно-методичних підходів (традиційних і нетрадиційних), що відповідають сучасним потребам суспільства та забезпечують покращання результатів в учнів у їх оздоровленні, вихованні і освіті [9].

Вважаємо, що в позаурочний час необхідно проводити фізкультурно-спортивні гуртки, секції, факультативи. Досвіду роботи Полтавської загальноосвітньої школи № 24 доводить, що у школі в другій половині дня для дітей необхідно проводити заняття, що включають рухомі ігри на свіжому повітрі, спортивні секції, гуртки спрямовані на рухому активність дітей, загально-розвиваючі вправи, спортивні естафети, змагання. Щорічно у школі проводяться загальношкільний "День здоров'я" із залученням дітей, вчителів, батьків, що позитивно впливає на стан здоров'я учнів та сприяє утвердженню набутих здоров'язбережувальних компетентностей.

Висновки... Отже, формування здоров'язбережувальних компетентностей учні початкової школи здійснюється через зміст освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» у контексті вимог Державного стандарту початкової загальної освіти. Він реалізується через навчальний курс «Основи здоров'я» та «Фізична культура» і охоплює такі змістові лінії: здоров'я людини, фізична складова здоров'я, соціальна складова здоров'я, психічна та духовна складові здоров'я. Від організації фізкультурно-оздоровчої роботи навчального закладу в урочний та позаурочний час, що мають відповідати сучасним потребам суспільства, також значною мірою залежать шляхи формування здоров'язбережувальних компетентностей учнів молодших класів, але вказаний напрямок роботи потребує подальшого розвитку та проведення досліджень.

Література

1. Амосов Н.М. Страна детства / Н.М. Амосов, Л.В. Никитина, Д.Д. Воронова. – М. : Знание, 1991. – 288 с.
2. Аршавский И.А. Ваш малыш может не болеть! / И.А. Аршавский. – М. : Сов. спорт, 1990. – 32 с.
3. Борисенко А.Ф. Руховий режим учнів початкових класів : Навчальний посібник. – 2-ге вид. перероб. і доп. / А.Ф. Борисенко, С.Ф. Цвек. – К. : Радянська школа, 1989. – 190 с.
4. Вільчковський Е.С., Козленко М.П., Цвек С.Ф. Система фізичного виховання молодших школярів : навч.-метод. посібн. / Е.С. Вільчковський, М.П. Козленко, С.Ф. Цвек. – К. : ІЗМН, 1998. – 232 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 2-5.
6. Змановский Ю.Ф. Воспитываем детей здоровыми / Ю.Ф. Змановский. – М. : Медицина, 1989. – 128 с.
7. Леонов О.З. Основні засоби загартовування організму учнівської і студентської молоді / О.З. Леонов. – К. : Наук. – метод. центр вищої освіти, 2005. – Вип. 42. – С.174-182.
8. Гнатюк О.В. Основи здоров'я : підручн. для учнів 1 класу / О.В. Гнатюк. – К. : Генеза, 2012. – 164 с.
9. Цвек С.Ф. Фізичне виховання молодших школярів/ С.Ф. Цвек. – К. : Радянська школа, 1986. – 123 с.
10. [http.:// www.poltava.pl.ua/news/18006/](http://www.poltava.pl.ua/news/18006/)

Анотація

В статті розкрито шляхи формування здоров'язбережувальних компетентностей учні початкової школи, проаналізований зміст підручників «Основи здоров'я» в 1-2 класах. обґрунтований зміст фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів.

Аннотация

В статье раскрыты пути формирования здоровьесберегающих компетенций учащихся начальной школы, проанализировано содержание учебников «Основы здоровья» в 1-2 классах, обоснованное содержание физкультурно-оздоровительной работы с учащимися начальных классов.

Summary

The article reveals ways of creating zdorov'yazberezhuvalnyh competencies of primary school students, analyzed the contents of textbooks "Fundamentals of Care" in classes 1-2. justified by the content of sports and recreation activities with primary school pupils.

Ключові слова: здоров'язбережувальні компетентності, здоров'я, основи здоров'я, фізична культура.

Ключевые слова: здоровьесберегающие компетентности, здоровье, основы здоровья, физическая культура.

Key words: zdorovyazberezhuvalni competence, health, basic health, physical culture.

Подано до редакції 14.10.13.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, ст.наук.співр.Рибалко Л.М.

УДК 371.314.6

© 2013

Зламанюк Л.М.

ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ ВИД ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Постановка проблеми у загальному вигляді... Розвиток сучасної науки і техніки ставить перед школою нові завдання. Випускник сучасної школи, який житиме і працюватиме в ХХІ ст., повинен мати певні якості, зокрема:

- самостійно набувати необхідні знання, вміло застосовуючи їх на практиці для розв'язування назрілих проблем;

- критично мислити, уміти бачити труднощі і шукати шляхи їх подолання;
- грамотно працювати з інформацією;
- бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах;
- самостійно працювати над розвитком власного інтелекту, культурного і морального рівня.

Сформувати такі якості можливо лише через особистісно орієнтовані технології, оскільки навчання, орієнтоване на середнього учня, засвоєння і відтворення ним знань, умінь та навичок, не може задовольнити сучасні потреби. Особистісно орієнтоване навчання – це навчання, у якому особистість учня перебуває в центрі уваги вчителя, психолога, і саме пізнавальна діяльність, а не викладання, є визначальною. Традиційна парадигма "вчитель – підручник – учень" замінюється новою – "учень – підручник – учитель".

У навчальному процесі вчитель виступає в новій ролі організатора самостійної активної пізнавальної діяльності учнів, компетентного помічника і консультанта. Його досвід і професійні вміння повинні бути спрямовані не тільки на контроль знань і вмінь школярів, а й на діагностику їхньої діяльності.

Особистісно орієнтоване навчання за своєю суттю є диференційованим підходом до учнів на основі посилюваних вимог з урахуванням їхніх інтересів, рівня інтелектуального розвитку, підготовки з природничих дисциплін, здібностей і задатків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Альтернативою традиційним методом навчання може бути метод проектів. На наш погляд, цей метод не можна назвати принципово новим, адже істинної інновації в галузі педагогіки – явище надзвичайно рідкісне. Як правило, це розгляд на новому витку педагогічних, соціальних, культурних досягнень, давно забутих педагогічних істин, які використовувалися в інших умовах.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійну роботу учнів – індивідуальну, групову, парну, яку учні виконують протягом певного часу. Цей метод органічно поєднується з груповим підходом до навчання. Якщо говорити про метод проектів як педагогічну технологію, то вона включає в себе сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю.

Метод проектів виник у 20-х роках минулого століття у сільськогосподарських школах США, а вже потім перенесений до загальноосвітньої школи. Його називали ще методом проблем.

Розробку методу проектів здійснювали Дж. Дьюї, Д. Каттерік, В. Кіппатрик, В. Монда, А. Папандреу, Д. Снезден. У сучасній педагогіці метод проектів досліджували російські вчені В. Гузєєв, Д. Левітес, Є. Полат, Г. Селевко та українські К. Баханов, А. Касперський, Т. Кручиніна, О. Пехота, О. Пометун та ін. [9]. Практичні